

**BØRNS
VILKÅR**

SAMMEN STOPPER VI SVIGT

Anbefalinger til kommunal- bestyrelsesmedlemmer

Sammen stopper vi svigt

Tillykke med kandidaturet!

Børns Vilkår ønsker dig held og lykke i valgkampen og håber, at du kan bruge dette anbefalingskatalog om at stoppe svigt af børn og unge i kommunalt regi.

Kataloget har både overordnede anbefalinger samt specifikke anbefalinger og baggrundsinformation om *småbørn, skolefravær, pres og stress, udsatte børns skolegang, børns digitale liv, selvskade, børn af forældre med psykisk sygdom og negativ social kontrol*.

Hvis du har spørgsmål om børne- og ungeområdet under valgkampen, er du velkommen til at skrive på kv@bornsvilkar.dk, hvor vi vil prøve at hjælpe med data, børnestemmer og andet, der kan fremme børnenes sag.

Med ønske om et rigtig godt valg for børnene,
BørneTelefonen og os i Børns Vilkår

Overordnede anbefalinger

1. Giv småbørn en tryk start på livet
2. Klæd børnene på til den digitale verden
3. Hjælp børn fri af negativ social kontrol
4. Sæt trivsel og feedback før test og stress
5. Stop selvskade med forebyggelse og støtte
6. Støt udsatte børns skolegang
7. Stop skolefravær med tidlig opsporing og forebyggelse
8. Støt børn af forældre med psykisk sygdom

**BØRNS
VILKÅR**

SAMMEN STOPPER VI SVIGT

Småbørn

***"Opbygning af trygge tilknytningsrelationer mellem børn og voksne
er den vigtigste pædagogiske opgave i dagtilbud"***

- Danmarks Evalueringsinstitut & Børne- og Socialministeriet, 2018

Sammen stopper vi svigt

Giv småbørn en tryk start på livet

Interviewer: Har I prøvet, hvor I ikke kunne få fat på en voksen?

Silje: Ja, fordi så var det, at jeg slog hovedet ind i væggen. Så blev jeg ked af det, men der var ikke nogen voksen.

Interviewer: Hvor var de henne?

Silje: Der var nogen, der var én, der var udenfor med skrald, der var to, der var udenfor, og den sidste var inde på kontoret, så jeg kunne ikke få hjælp, fordi jeg var så stille, da jeg græd.

Interviewer: Hvad gjorde du så?

Silje: Så var det, at der var to andre inde i pudrummet sammen med mig, én, der hed Louise, og én, der hed Camilla. De hjalp mig med at komme ud på toilettet og at tage sådan en vaskeklud frem, og så hjalp de mig med at tage koldt vand på.

Interviewer: Men hvad så med at sige det til en voksen?

Silje: Det kunne jeg ikke, fordi jeg måtte jo ikke gå ind på kontoret. Der var låst – der stod rødt.

Fra rapporten 'Tryk tilknytning i dagtilbud 2019'

Giv småbørn en tryk start på livet

Anbefalinger

1. Fremryk minimumsnormeringer i dagtilbud

Antallet af timer, som de voksne i dagtilbud tilbringer sammen med børnene, har direkte betydning for børnenes trivsel, udvikling og læring. Hvis der er for få medarbejdere, falder medarbejdernes muligheder for at levere pædagogisk arbejde i høj kvalitet. Derfor anbefaler Børns Vilkår, at alle kommuner fremrykker indfasningen af minimumsnormeringer, der sikrer, at dagtilbud bedre kan skabe trygge rammer og lærerige fællesskaber for børnene.

2. Opkvalificér alle medarbejdere i dagtilbud

Pædagogisk uddannelse og tid til faglig sparring og refleksion er helt afgørende for at skabe dagtilbud af høj kvalitet. Men både nu og i de kommende år vil der være mange medarbejdere i dagtilbuddene, som ikke har pædagogisk uddannelse. Børn har et udviklingsmæssigt behov for at blive mødt af voksne, der kan læse deres signaler og møde deres behov. Derfor anbefaler Børns Vilkår, at kommunerne investerer i opkvalificering af alle medarbejdere i dagtilbud. Det er vigtigt, at både børn og forældre kan føle sig trygge, når forældrene vinker farvel om morgenen.

3. Indret dagtilbuddene, så de svarer til børns behov

Børn er børn – og de trives ikke altid i de rammer, de voksne har opstillet for dem. Børn trives ikke, når de skal være i for store børnegrupper. Børn har ikke godt af at komme i børnehave eller skole, før de er klar. Børn er ikke ens! Krav og rammer skal tilpasses det enkelte barns behov. Børns Vilkår anbefaler, at vuggestuegrupper aldrig er større end 10 børn – og at børnehavegrupper aldrig er større end 20. Vi anbefaler, at kommunerne fremrykker, at børn ikke starter i børnehave, før de er tre år. Og vi anbefaler, at tidspunkt for skolestart altid er baseret på en individuel vurdering.

Baggrund

I Danmark er de fleste små børn mange timer i institution hver dag, og de har derfor brug for at knytte sig til en voksen. Den tætte tilknytning til en voksen har afgørende betydning for, om barnet oplever at blive mødt med den nødvendige opmærksomhed og omsorg, som er helt central i barnets hverdag og for barnets tryghed, udvikling og senere liv.

Mangel på pædagogisk personale

Desværre er der en akut mangel på pædagogisk personale og opkvalificering i de danske daginstitutioner. Der er ingen kommuner, der lever op til minimumsnormeringerne på én voksen til tre børn i vuggestue og én voksen til seks børn i børnehave, hvis man også medregner en pædagog-andel på 80 procent, som er det anbefalede. Normeringerne er altså ualmindeligt lave, nationalt set.

De lave normeringer giver hvert barn mindre tid sammen med en voksen og således dårligere muligheder for at skabe en tæt, tryk og udviklende tilknytning til en voksen. Og med de lave normeringer får de voksne tilmed sværere ved at overskue og rumme børnenes behov. Konsekvenserne viser sig bl.a. i Børns Vilkårs undersøgelser, hvor hvert sjette barn har oplevet at blive råbt ad mange gange, og hvert fjerde barn fortæller, at der ikke er en voksen i børnehaven, der er god til at trøste.

Den tryk tilknytning til en voksen giver barnet den tryk, glæde og omsorg, der er nødvendig for at udvikle de psykiske og sociale egenskaber, som er helt grundlæggende for børnenes videre liv. Uden den tryk tilknytning til en voksen risikerer barnet at halte bagefter i sin psykiske og sociale udvikling. Undersøgelser viser, at psykisk og social underudvikling for vuggestuebørn kan sætte spor helt op igennem børnehave- og skoletiden, såvel som resten af livet. En investering i normeringer og uddannelse af det pædagogiske personale vil minimere de menneskelige og samfundsmæssige omkostninger, som vi risikerer at stå med i fremtiden, hvis vi ikke handler nu. Det er på sigt dyrere at rette op på den manglende udvikling af barnet i skolealderen med for eksempel ekstraundervisning, specialiserede læringstilbud osv., end det er at sikre nødvendige normeringer og kvalificeret personale, når de er små.

**BØRNS
VILKÅR**

SAMMEN STOPPER VI SVIGT

Skolefravær

Sammen stopper vi svigt

Det jeg har et problem med er skolen. Jeg skiftede skole da jeg skulle begynde i 7. klasse (jeg går i 8. nu) og pga. mine hovedpiner har jeg haft meget fravær, så jeg kender ikke rigtig dem i min klasse, og kan ikke finde ud af at snakke med dem...

Fordi jeg ikke kan finde ud af at snakke med dem, har jeg opbygget en frygt for skolen. Hvilket er underligt siden jeg aldrig er blevet mobbet, eller haft andre dårlige oplevelser med skolen.

Dreng, 12 år, BørneTelefonen

Skolefravær

Anbefalinger

1. Nyt syn på skolefravær

Der er behov for at udvide forståelsen af skolefravær, da årsagerne bag børn og unges skolefravær ofte er komplekse. Både lovgivning og praksis bør afspejle en forståelse af skolefravær, der ser hele vejen rundt om barnet eller den unge. Vi skal gøre op med individrettede forståelser og sikre, at blikket også rettes mod de fællesskaber og sammenhænge, som barnet indgår i. Kun på den måde kan vi identificere årsager til fravær og mistrivsel. Det betyder også, at vi skal arbejde med den pædagogiske praksis som strategi til at forebygge og nedbringe skolefravær.

2. Lav retningslinjer for tidlig og systematisk opsporing og håndtering af skolefravær

Børn og unge, som er i risiko for at udvikle bekymrende skolefravær, opspores langt fra tidligt nok, og der sker ikke altid en systematisk opfølgning på et skolefravær. Vi anbefaler, at skolerne og kommunerne udarbejder egne retningslinjer, der sikrer klarhed over procedurer og ansvar og indeholder konkrete handlingsanvisende tiltag. Skolerne skal ikke kun kigge på mængden af fravær, men også mønstre i fraværet, barnets trivsel og adfærd, samt forældres henvendelser med bekymring. Retningslinjerne skal også understøtte, at skolerne overholder deres undervisningsforpligtigelser for at mindske læringstab, når børn og unge er fraværende over længere.

3. Etablér tværfagligt samarbejde

Vi anbefaler, at kommunerne styrker mulighederne for tværfagligt samarbejde med skolernes fagpersoner og sikrer, at børn og unge får den rette hjælp, så snart der ses de første tegn på bekymrende skolefravær. Lærere og pædagoger må ikke stå alene med opgaven med at hjælpe børn og unge med bekymrende skolefravær. Kommunerne skal sikre en tydelig ansvars- og rollefordeling, så skolerne ved, hvilke fagpersoner, der skal samarbejdes med. Dette gælder både i forebyggelsen og i håndteringen af skolefravær.

4. Understøt, at inddrage børn og unge

Børn og unge bliver ikke tilstrækkeligt inddraget i samarbejdet mellem forældre, skole og andre aktører, når det handler om skolefravær. Børn og unge er eksperter i deres eget liv, og de har en unik viden, som er afgørende for at forstå fraværet. Deres indsigt i at pege på løsninger er både en ressource og en nødvendighed i forhold til at lykkes med en indsats for at forebygge eller håndtere skolefravær.

5. Alle skoler skal have en fraværspolitik

På nuværende tidspunkt har fraværsbekendtgørelsen ingen præcise retningslinjer for, hvilke forpligtelser og hvilket ansvar der påhviler skolen over for familier og børn med begyndende skolefravær. Konsekvensen er, at der ofte handles for sent i forhold til børn med højt fravær. Derfor anbefaler vi, at alle skoler udvikler en fraværspolitik, der sikrer klarhed over procedurer og ansvarlighed og indeholder konkrete handlingsanvisende tiltag.

6. Alle skoler skal klædes bedre på til at forebygge og håndtere skolefravær

Skolerne – særligt AKT, trivselsteams og PPR – spiller en afgørende rolle i forhold til at hjælpe børn med et bekymrende skolefravær. De skal derfor opkvalificeres til bedre at genkende og handle på skolefravær og til at inddrage eleverne i løsningerne før under og efter fraværet.

7. Alle skoler skal sikre et velfungerende skole-hjem-samarbejde

Samarbejdet mellem skole og hjem spiller en vigtig rolle for at sikre, at barnet får den bedst mulige støtte, når han/hun mistrives og har et begyndende skolefravær. Derfor anbefaler Børns Vilkår, at skolerne arbejder målrettet med at skabe et produktivt og ligeværdigt skole-hjem-samarbejde. Forældrene skal mødes nysgerrigt i en respektfuld dialog, og skolerne skal så vidt muligt undgå at placere ansvaret for fraværet i hjemmet.

Skolefravær

Baggrund

I skoleåret 2019/2020 havde 62.315 elever et højt skolefravær, svarende til mere end 20 fraværskdage i skoleåret. Børn, der har højt fravær fra skolen, har typisk flere tegn på fysisk og psykisk mistrivsel, som for eksempel hovedpine, ondt i maven eller søvnbesvær. Skolefravær kan begynde med små tegn på mistrivsel og udvikler sig typisk gradvist. Fælles for alle samtaler med børn om fravær er, at de sjældent peger på én primær årsag til, at de er fraværende fra skolen. Komplexiteten i årsagerne bag understreger vigtigheden af, at der gennemføres en grundig afdækning af de problemstillinger, der ligger til grund for barnets skolefravær.

Omfanget

Skolefravær er en generel udfordring på mange danske folkeskoler. Børns Vilkårs undersøgelse viser bl.a., at to ud af tre lærere i folkeskolen vurderer, at der ikke er tilstrækkelig med tid til at tage sig af den enkelte elevs trivsel, og næsten halvdelen af lærerne vurderer, at skolen mangler de nødvendige økonomiske ressourcer til at støtte eleven tilstrækkeligt.

På kort sigt kan skolefraværet påvirke den enkelte elevs sociale og faglige udvikling i form af, at eleven kan miste tætte venner eller komme bagud med det faglige indhold. Men skolefraværet trækker også dybe spor langt ind i ungdoms- og voksenlivet og kan have alvorlige konsekvenser for barnets fremtidige trivsel, uddannelse og arbejdsliv. Elever med højt skolefravær er bl.a. i risiko for opnå lavere karakterer ved folkeskolens afgangsprøver og har lavere sandsynlighed for at påbegynde og afslutte en ungdomsuddannelse. Skolefravær har altså både målbare omkostninger for den enkelte og for samfundet. Derudover bruger forældre både ressourcer og energi på at være hjemme med barnet samt navigere i de (manglende) tilbud, der skal hjælpe barnet. Skolefravær har således flere lag af udgifter, som ikke kun rammer barnets, men familiens og arbejdsmarkedets fremtid.

Mine forældre blev skilt sidste år, og det tog hårdt på os alle tre (mig, min far og min mor). Jeg kunne simpelthen ikke mere dengang, og jeg stoppede helt med skolen. Dengang var det 8. Klasse, og nu er det 9.

I 8. havde jeg over 50% fravær, men vi fik lavet en meget særlig og speciel aftale med skolen, hvor jeg skulle hjemmestuderede osv...

Nu går jeg i 9. Klasse. Jeg har næsten lige mistet min hund, og det slog mig fuldstændig ud. Jeg har nu været væk i over en måned i træk. Jeg ved simpelthen ikke hvad jeg skal gøre for at komme derover igen. Muligheden for at skifte skole er der ikke, og heller ikke klasse.

**BØRNS
VILKÅR**

SAMMEN STOPPER VI SVIGT

Pres og stress: skolen og det trygge klassemiljø

Sammen stopper vi svigt

Pres og stress: skolen og det trygge klassemiljø

Jeg er meget i tvivl om, hvordan jeg skal få mit liv til at hænge sammen. Det går ikke godt i skolen og jeg er dømt 'ikke-uddannelsesparat'. Hvad skal jeg så gøre nu? Jeg har ikke nogen fremtid, hvis ikke jeg finder en løsning

Barn

For nogle opleves presset så stort, at det kan føre til stress. For piger er det 30 % og for drenge 14 %

Børns Vilkår

Jeg føler egentlig ikke rigtig, at der er noget tidspunkt, hvor jeg ikke skal præstere

Barn

Pres og stress: skolen og det trygge klassemiljø

Anbefalinger

1. Stop præstationskulturen, og skab et trygt læringsmiljø

Sæt ressourcer af til at arbejde både med udviklingen af trygge fællesskaber og det generelle trivselsarbejde i klassen. Det er vigtigt, at skolen understøtter fællesskaber med en kultur, hvor det at fejle anses som en vigtig og nødvendig del af en lærings- og dannelsesproces. Der skal skabes motiverende undervisning, der giver tryghed og mulighed for deltagelse, så alle føler sig respekterede, ligeværdige og har en følelse af at kunne bidrage.

2. Flyt fokus fra karakterer og formålsløse tests til brugbar feedback

Der skal afholdes færre tests og uddeles færre karakterer i grundskolen. De karakterer, der bliver givet, skal suppleres med dybdegående feedback, så karaktererne i højere grad opleves som meningsfulde og brugbare for den enkelte elevs videre læring.

3. Inddrag eleverne i udviklingen af undervisningsmiljøet

Ifølge Undervisningsmiljøloven har skolen pligt til at inddrage elevrepræsentanter i arbejdet med det fysiske og psykiske undervisningsmiljø. Børns Vilkår anbefaler derfor, at skolerne informerer eleverne om deres rettigheder og undervisningsmiljøets aspekter, samt at skolerne inviterer undervisningsmiljørepræsentanterne ind i skolens strukturer og udvalg. Eleverne hverken kan eller skal løfte denne opgave alene. Det kræver, at skolen afsætter tid og ressourcer til dette arbejde.

Baggrund

Præstationssamfund, konkurrencesamfund, perfektionskultur, præstationskultur, generation fremtidsplan og generation præstation. Den nuværende generation af børn og unge har mange prædikater, og der er stor enighed blandt forskere og eksperter om, at præstationspresset på nutidens børn og unge er stort.

Omfanget

Af Børns Vilkårs undersøgelse fremgår det blandt andet, at mere end halvdelen af pigerne og hver tredje dreng i 9. klasse tit eller altid føler sig pressede af skolearbejdet. Og noget tyder på, at det kan have indflydelse på lysten til at gå i skole. Blandt de skoleelever, der tit eller altid føler sig pressede af skolearbejde, angiver hver fjerde, at de sjældent eller aldrig har lyst til at gå i skole.

Pres i skolen handler ikke kun om lektier, karakterer og eksamen. Det er afgørende, at skolen danner rammen for et positivt fællesskab, og at alle børn oplever at have venner og at blive accepteret i sin klasse, fordi et trygt klassemiljø giver de bedste forudsætninger for læring. Særligt pigerne er utrygge ved at fejle eller sige noget forkert i timerne, hvor næsten hver anden i mindre grad eller slet ikke føler sig trygge ved at fejle. Det samme gælder for hver tredje af drengene.

Præstationskulturen har de seneste år taget til i styrke, og psykiatrien har set en eksplosiv stigning af børn og unge med stress, angst og depression med lange ventelister til følge. Det enorme pres resulterer i, at flere dropper uddannelse, fritidsjob eller fritidsaktiviteter, og at mange døjer med psykisk mistrivsel, ensomhed og lavt selvværd. De psykiske lidelser giver tilmed børn og unge en øget risiko for at udvikle lignende tilstande senere i livet. Udover de menneskelige omkostninger er der altså også en betydelig økonomisk omkostning, som samfundet betaler i psykiatrien, sundhedssektoren og på arbejdsmarkedet nu og i fremtiden.

**BØRNS
VILKÅR**

SAMMEN STOPPER VI SVIGT

Udsatte børns skolegang

Sammen stopper vi svigt

Udsatte børns skolegang

Angående skolen har jeg ikke gået i skole i fem måneder, og jeg skal starte på hjemmeundervisning, men jeg kan ikke starte på hjemmeundervisning, nu hvor jeg er kommet på opholdssted. Det gør mig vred, at ingen kan hjælpe mig, når jeg bare er en pige, der har virkelige psykiske problemer inde i og uden på.

Barn til BørneTelefonen

Udsatte børns skolegang

Anbefalinger

1. Udsatte børn skal have en skoleplan

Alle børn med en socialsag i kommunen skal have ret til en skoleplan ved skoleskift, højt skolefravær eller ved markant ændring i barnets situation (for eksempel en anbringelse). Skoleplanen udarbejdes af barnets skole i samarbejde med socialforvaltningen. Barnet, familien og eventuelt anbringelsesstedet skal inddrages i arbejdet – særligt skal vigtigheden af at inddrage barnet direkte understreges. Alle udsatte børn har i dag en handleplan, der også skal beskrive barnets skolegang og perspektivet i det konkrete skoletilbud. Skoleplanen skal konkretisere handleplanen for så vidt angår barnets skolegang. Skoleplanen skal dermed sikre, at der er et perspektiv for barnets skolegang, og at barnet får den nødvendige støtte til at trives i skolen og opnå fagligt udbytte af undervisningen, samt sikre at uhensigtsmæssige skoleskift forebygges.

2. Giv individuel støtte og flere lærerressourcer til børn med særlige behov

Børn, som har brug for bedre støtte fagligt og socialt, kan med fordel få en ressourceperson tilknyttet. Det anbefales således, at der centralt afsættes midler til at prioritere udsatte børns skolegang med individuel støtte eller støtte i mindre grupper. Midlerne kan tilpasses lokale forhold og løsninger, og der skal følges op på, at midlerne anvendes til undervisning af udsatte børn.

3. Fastsæt ensartede standarder for, hvornår man handler på bekymrende fravær

Opstil ensartede procedurer for, hvornår skolelederen skal handle på bekymrende fravær. Samtidig er det vigtigt, at der vejledes i registreringspraksis for fravær med henblik på at sikre ensartethed. Ved bekymrende højt fravær bør der desuden iværksættes en skoleplan, som hjælper barnet tilbage til skolen. Det anbefales, at en definition tager udgangspunkt i, at fravær over 8 pct. kræver opfølgning. Det afgørende er en definition, der både tager højde for fravær, der eskalerer over kort tid, fravær gennem en længere periode og tager højde for såvel ulovligt som lovligt fravær.

4. Skærp serviceloven i forhold til barnets skoletilbud ved anbringelser uden for kommunen

I dag kan en kommune, der eksempelvis finder en god plejefamilie eller opholdssted uden for kommunegrænsen, ikke visitere barnet til et relevant skoletilbud. Kommunen kan alene pege på de behov, barnet har, men det er i sidste ende den kommune, barnet flytter til – det vil sige den stedlige kommune – der er ansvarlig for at finde et relevant skoletilbud til barnet. Det kan give anledning til tovtrækkeri mellem kommunerne og kan dermed øge risikoen for, at barnet står uden skoletilbud i en periode, eller at barnet ikke får et relevant skoletilbud. Skoleplanen vil betyde, at vejledningen til Serviceloven bliver skærpet ved anbringelser uden for kommunegrænsen, idet det bliver ekspliciteret, at PPR i den anbringende kommune og PPR i den stedlige kommune i samarbejde med socialforvaltningen i den anbringende kommune skal finde et relevant skoletilbud til barnet.

5. Giv understøttelse af barnets skolegang højere prioritet i uddannelsen af plejefamilier

Plejefamilier bør have undervisning i at understøtte barnets skolegang i forhold til barnets behov – i forvejen er der udfordringer med, at familieplejere ikke altid modtager de lovpligtige kurser og supervision. Børn anbringes typisk i familiepleje på grund af omsorgssvigt. Hvis ikke barnets skolegang understøttes i forbindelse med anbringelsen, fortsætter omsorgssvigten for så vidt angår barnets læring. Det anbefales, at plejefamilier skal modtage et supplerende kursus specifikt i at understøtte barnets skolegang og læring. Derudover anbefales det, at plejefamilier skal have adgang til sparring med relevante fagpersoner og modtage vejledning i at understøtte barnets skolegang.

Udsatte børns skolegang

Baggrund

En god skolegang er essentiel for et godt børneliv og er den stærkeste beskyttelsesfaktor for, at børn får et godt liv som voksne. Det gælder for alle børn, men for udsatte børn i særdeleshed. Imidlertid klarer udsatte børn sig dårligere i skolen sammenlignet med deres jævnaldrende på en lang række parametre.

Udsatte børn trives ikke lige så godt som ikke-udsatte børn. De rapporterer, at de i mindre grad føler, at de hører til i klassen, at de er mere ensomme og har vanskeligere ved at skabe sociale relationer til deres jævnaldrende. De oplever i højere grad at blive udsat for mobning, og også deres relation til lærerne er dårligere. En af årsagerne kan være, at udsatte børn og unge ofte skifter skole og derfor må starte forfra på at skabe relationer og finde sig til rette i nye fællesskaber.

Også på fagligheden er de udsatte børn bagud: Børn, der er anbragt uden for hjemmet eller har en forebyggende foranstaltning, er sjældnere gode til at læse og regne end ikke-udsatte børn. Nogle af de faktorer, der spiller ind, er, at udsatte børn har mere fravær, flere skoleskift, bliver mødt af de voksne med lavere forventninger, og at samarbejdet med myndighederne kan gå skævt. Forskellen på udsatte børn og ikke-udsatte børn stiger med alderen.

Hvis der ikke tages ekstra hensyn til de udsatte børns skolegang, får de udsatte børn væsentligt lavere karakterer end deres jævnaldrende: Kun halvdelen af de anbragte børn og børn med forebyggende foranstaltninger afslutter 9. klasse med afgangsprøve. Tendensen viser sig også på ungdomsuddannelser, hvor kun knap halvdelen af de unge med forebyggende foranstaltninger har påbegyndt en ungdomsuddannelse efter seks år, og kun tre ud af ti har afsluttet ungdomsuddannelsen efter seks år. Blandt unge, som er eller har været anbragt, er andelen nede på ca. fire ud af ti, som har påbegyndt en ungdomsuddannelse, og næsten kun to ud af ti, som har afsluttet en ungdomsuddannelse.

At børn og unge ikke gennemfører hverken folkeskolen eller ungdomsuddannelser har store økonomiske konsekvenser for det enkelte barns fremtid, men også samfundet. Derfor betaler det sig at investere i at understøtte udsatte børn og unges skolegang.

87 pct. af ikke-udsatte unge starter på en ungdomsuddannelse, og 76 pct. af dem har afsluttet den seks år efter.

Af unge med forebyggende foranstaltninger er det kun 46 pct., som har påbegyndt, og 27 pct., der har afsluttet en ungdomsuddannelse.

*Fra rapporten
'Udsatte Børns Skolegang'*

**BØRNS
VILKÅR**

SAMMEN STOPPER VI SVIGT

Børns digitale liv

"Lemfældig og uetisk omgang med data udgør i lige så høj grad en trussel mod demokratiet og det enkelte individs selvbestemmelse og personlige grænser."

- Børns Vilkår

Sammen stopper vi svigt

Børns digitale liv - i daginstitution, hjemmet og i skolen

De fleste af os [pædagoger] er af en generation, der ikke selv er vokset op med digitale medier, så vi har skullet tillære os rigtig meget og har også været forskrækkede. Og er knap så forskrækkede mere, men det er ikke sådan, så vi tænker 'jamen, nu er vi eksperter på det her.

*Maria, pædagogisk leder,
'Digital Dannelse i Børnehøjde, del 2'*

Børns digitale liv - i daginstitution, hjemmet og i skolen

Anbefalinger

1. Lav en kommunal strategi for børns digitale dannelse

Udarbejd en kommunal strategi for daginstitutionerne og skolerne, som sikrer, at de pædagogiske ledere og personale får tid og mulighed til udvikle børnenes digitale dannelse gennem leg og digitale medier.

2. Efteruddan lærere og skolepædagoger i digitale medier og dataetik

Afsæt ressourcer til at opkvalificere kommunens lærere og skolepædagoger inden for digitale medier og dataetik. Alle børn skal have mulighed for at opnå viden om algoritmer, 'big data' og beskyttelse af privatlivet uafhængigt af, hvem de får som lærer eller skolepædagog.

3. Ansæt en pædagog med fokus på digitale medier i kommunens dagtilbud

Ansæt en pædagog, som – gennem uddannelse eller efteruddannelse – har kompetencer inden for digitale medier til at arbejde med sparring, vurdering og implementering af digitale medier på tværs af kommunens børnehaver. Vedkommende skal have tid til at suge ny viden til sig om digitale medier og pædagogiske tilgange og om de udfordringer, der kan opstå undervejs.

4. Opret vidensdelings-netværk for kommunens skoler og dagtilbud

Opret vidensdelings-netværk for skoler og for dagtilbud, der giver dem mulighed for at lære af hinandens arbejde med børns digitale dannelse i hverdagen. Det kunne bl.a. inkludere vidensdeling om implementering af digitale medier og vurdering af digitale mediers kvalitet.

Baggrund

Børn bliver i dag født ind i en digital verden, som konstant forandrer sig, og det stiller nye krav til både børn og voksne, der skal lære at navigere i det digitale univers. Børnene bruger allerede nu digitale medier både i folkeskolens undervisning og i deres fritid. Det skønnes bl.a., at over 95 pct. af danske børn under 7 år har adgang til en tablet i hjemmet. Det betyder, at danske børn bruger en forholdsvis stor andel af deres tid i den digitale verden – hvad de formentlig også kommer til at skulle i deres voksenliv.

Digitale medier stiller nye krav til den digitale dannelse

Men den digitale verden er samtidig også en verden, der bl.a. byder på skræmmende film og billeder, frihedsberøvende forretningsmodeller, ufrivillig dataindsamling, krænkende billeddelinger og grooming, som kan være skadeligt for børn og unge og udgøre en trussel for demokratiet. Den stigende brug og opkomst af digitale medier tvinger os til at forholde os til og reflektere over disse nye problemstillinger samt at udvikle vores teknologiforståelse, etik og digitale dannelse.

Danmark har længe været langt fremme på det digitale område, og det er et væsentlig konkurrenceparameter på det internationale arbejdsmarked. Det skal vi selvfølgelig fortsætte med. Det er dog endnu vigtigere, at vi tager ansvar for at ruste børn og unge til den digitale verden. Ellers risikerer vi at svække demokratiet, sætte basale menneskerettigheder på spil nu og i fremtiden. Derfor anbefaler Børns Vilkår at investere i digital dannelse.

Konsekvenserne af ikke at investere i digital dannelse er, at børn og unge i højere grad kan blive snydt og udnyttet af virksomheder eller enkeltpersoner i fremtiden. Det er markant dyrere at skulle afhjælpe en ung eller voksen med et gambling-misbrug eller psykologhjælp grundet billeddeling, end det er at investere i digital dannelse.

**BØRNS
VILKÅR**

SAMMEN STOPPER VI SVIGT

Selvskade

Sammen stopper vi svigt

Jeg har skiftet skole i 7. klasse, og på den blev jeg mobbet, og det havde stået på i nogle år. Jeg blev på den skole i alt for lang tid, og de har såret mig utrolig meget. Blev blandt andet sparket, fik en lussing, en mavepuster, og talte mig ned med ord. Efterhånden begyndte jeg at hade mig selv mere og mere, jeg har ingen selvtillid, jeg hader min krop, jeg hader den, jeg er og er meget usikker på mig selv. Så efter alt det her begyndte jeg at sulte mig selv og at cutte. Jeg har virkelig brug for hjælp til at komme videre, og jeg har brug for at sige det her til en voksen.

Barn til BørneTelefonen

Anbefalinger

1. Forebyg selvskade: Skab positive og trygge fællesskaber i skolen og i fritiden

Ifølge undersøgelser er der en sammenhæng mellem mobning, ensomhed og selvskade. Derfor anbefaler Børns Vilkår, at der skabes bedre indsatser over for mobning og ensomhed blandt børn og unge, da trygge fællesskaber både i skolen og i fritiden kan forebygge børn og unges trang til selvskade.

2. Opret målrettede tilbud til selvskadende børn og unge

Specialiserede indsatser tæt på børnene og de unge er helt afgørende for at kunne yde en effektiv hjælp til børn og unge, der selvskader. Mange kommuner har dog slet ikke tilbud, som er specifikt målrettet disse børn og unge. Derfor anbefaler Børns Vilkår, at der oprettes målrettede tilbud til selvskadende børn og unge i alle kommuner. Tilbuddene bør gøres synlige, så fagpersoner, forældre og de unge selv let kan finde vej til de specialiserede tilbud. Indsatserne skal udføres af kvalificeret personale, som er specialuddannet til at håndtere selvskadeproblematikker.

3. Efteruddan lærere og pædagoger i opsporing af selvskade og henvisningsmuligheder

At børn og unge får den rette hjælp, kræver ikke kun, at de rette behandlingstilbud findes. Det kræver også et kvalificeret opsporingsarbejde af alle fagpersoner omkring den selvskadende. Alle lærere og pædagoger i grundskolen skal derfor efteruddannes i tegn på mistriksel og have viden om selvskade, så børn og unge i mistriksel opspores tidligere og får hjælp hurtigere.

4. Giv forældre adgang til vejledning

Forældre skal have let adgang til viden og vejledning om, hvordan de kan tale med deres børn om selvskade, og hvor de kan finde behandlingsmuligheder for barnet. Det kan ske gennem fysiske eller digitale forældrekurser eller gennem personlig vejledning hos aktører, som har særlig viden om selvskade blandt børn og unge – for eksempel i kommunerne, psykiatrien eller hos 'LMS - Landsforeningen mod selvskade og spiseforstyrrelser'.

Baggrund

En alt for stor andel af børn og unge, der mistrives i Danmark, skader sig selv i et forsøg på at håndtere eller fjerne fokus fra den psykiske smerte, de oplever. De hyppigste måder, som børn og unge bruger til at skade sig selv, er at skære, kradse og slå sig selv samt at slå hovedet ind i ting.

Omfanget

En undersøgelse af Børns Vilkårs har dokumenteret, at mere end hver femte elev i 9. klasse på et tidspunkt har skadet sig selv, og i 2020 handlede mere end 2.300 samtaler på BørneTelefonen om at skade sig selv. Selvskade er altså et udbredt problem, som rammer mange børn og unge. Børnene og de unge fortæller om mange problematikker, der knytter sig til selvskaden. Om mobning og spiseforstyrrelser, om psykiske lidelser, alvorlige konflikter med forældre, omsorgssvigt og om fysisk og psykisk vold. I hver tredje samtale om selvskade fortæller barnet eller den unge også om selvmordstanker. Mange af dem har ikke nogen at tale med. De er bange for forældrenes reaktion eller at gøre deres forældre kede af det, hvis de fortæller dem om selvskaden.

Der er de åbenlyse konsekvenser ved selvskade: Børn og unge, der pådrager sig fysiske skader, som kan være så voldsomme, at de kan få varige mén for livet eller – i værste tilfælde – miste livet. Og så er der de mindre åbenlyse konsekvenser, som består i, at selvskade kan udvikle sig til en afhængighed, hvis man ikke får den rigtige hjælp til at håndtere de underliggende årsager til selvskaden. Flere børn og unge fortæller, at de har svært ved at stoppe med at skade sig selv, og at de kommer til at falde tilbage i selvskaden, når de oplever alvorlige og livsændrende begivenheder. Ubehandlet selvskade udgør altså en stor risiko for den selvskadende og dennes omgivelser både på kort og lang sigt.

At investere i at forebygge og hjælpe børn og unge, som selvskader, hjælper ikke kun det enkelte barn nu og i fremtiden, men vil også spare samfundet for unødvendige ressourcer forbundet med at skulle afhjælpe senfølger.

**BØRNS
VILKÅR**

SAMMEN STOPPER VI SVIGT

Støt børn af forældre med psykisk sygdom

Sammen stopper vi svigt

Støt børn af forældre med psykisk sygdom

Jeg er jo flere gange kommet ind i stuen,
hvor hun har siddet og grædt på gulvet.

Altså, hvor hun sidder sådan helt rullet
sammen, og hvor jeg har set hende være
rigtig ked af det.

Så jeg var bekymret for hende, fordi jeg
vidste, at hun ikke havde det godt

*Barn i rapporten 'Spørg mere –
så fylder det mindre'*

Børn af forældre med psykisk sygdom

Anbefalinger

1. Opret en pårørendevejledning for børn af forældre med psykisk sygdom

Alle kommuner bør tilbyde pårørendevejledning til børn, når der er psykisk sygdom i familien. Vejledningen skal også inddrage forældrene og den skal sikre, at der er fokus på børnenes trivsel i familien.

2. Etablér en vifte af tilbud til børn af forældre med psykisk sygdom

Alle kommuner bør have flere tilbud til børnene og deres forældre, fx familiesamtaler og børne- og ungegrupper. Medarbejderne skal have særlig viden om børn i denne situation. Tilbuddene skal ikke kræve visitation.

Baggrund

Psykisk sygdom er noget, vi ikke taler ret meget om i dagens Danmark. Men det burde vi. For psykisk sygdom fylder langt mere, end mange af os aner. Også for børn og unge. Psykisk sygdom rammer nemlig ikke kun den, der er syg – det kan have store konsekvenser for resten af familien, når en af de voksne bliver syge.

Hvert fjerde barn

Hvert fjerde barn eller ung lever sammen med en mor eller far, der har en psykisk sygdom. Men to ud af tre får ingen hjælp i den situation. Derudover rapporterer fire ud af ti børn af forældre med psykisk sygdom, at de har lav livstilfredshed. Det er dobbelt så mange, som gruppen af børn uden forældre med en psykisk sygdom.

Når børn vokser op med psykisk sygdom som ekstra familiemedlem, er støtte og omsorg fra deres omgivelser derfor ofte afgørende. Mange af børnene trives nemlig markant dårligere både i skolen, i fritiden og i hjemmet end andre børn. De har også en øget risiko for selv at udvikle en psykisk sygdom. Det gør helt op til halvdelen af de børn, hvis forældre har alvorlige psykiske sygdom, på et senere tidspunkt i deres liv.

Jeg ved ikke, hvem jeg skal tage fat på og snakke med. Min onkel synes ikke, jeg skal snakke med nogen om mine følelser om min mor. Men jeg har virkelig brug for et.

Er bare lidt bange for, det bliver akavet. Måske skulle jeg bare vente og se. Men jeg er ærligt talt dybt ulykkelig og er bange for at misse alt det gode ved livet.

Barn i rapporten 'Spørg mere – så fylder det mindre'

**BØRNS
VILKÅR**

SAMMEN STOPPER VI SVIGT

Negativ social kontrol

Sammen stopper vi svigt

Negativ social kontrol

Hvis du går ud fra din familie og siger, at de slår dig, så vil du for det første blive udstødt, eller de vil dræbe dig, altså det siger forældre direkte til børn.

Der er rigtig mange piger, der har fået den fra deres forældre, at hvis du tager tørklædet af, så bliver du sendt hjem, bliver gift eller bliver dræbt.

Barn i rapporten 'Adfærdskontrol og Tankefængsel', 2018

Negativ social kontrol

Anbefalinger

1. Oplys børn om rettigheder i folkeskolen

Man skal kende sine rettigheder for at vide, hvornår man skal søge hjælp. Ikke fordi børnene skal gøres ansvarlige for selv at "bryde ud", men fordi børnene har behov for at kende deres rettigheder og vide, hvem de kan gå til, når deres rettigheder overtrædes. Derfor er der behov for tilbagevendende rettighedskampagner målrettet børn og unge.

2. Udvid skolesocialrådgiverordningen eller anden fremskudt myndighedsfunktion

Alle skoler bør have en socialrådgiver eller anden fremskudt myndighedsfunktion tilknyttet, som kan sparre med lærerne, og som børnene kan henvende sig til, når de har problemer relateret til negativ social kontrol.

3. Fravig forældreinddragelse

Ifølge servicelovens §11 om særlig støtte til børn og unge kan man fravige forældreinddragelse i sager, hvor hensynet til barnet taler for det, og det bør gøres tydeligt for de kommunalt ansatte, at denne paragraf også skal gælde i sager, hvor forældrenes relation risikerer at medføre, at barnet eller den unge afbryder kontakten til myndighederne.

4. Hjælp børn i frie grundskoler og børn, der modtager hjemmeundervisning

Det skal sikres, at børn underlagt negativ social kontrol på friskoler får hjælp, og der skal indføres en whistleblowerordning for børn og medarbejdere, og der bør følges mere systematisk op på friskolebørns trivsel generelt set. Samtidig skal der være bedre tilsyn med hjemmeundervisning.

5. Udvikl familieorienterede indsatser

Der bør udvikles familieorienterede indsatser, der hjælper familien til at respektere barnets rettigheder, uden at barnet behøver bryde med familien.

Baggrund

Børn, der er udsat for negativ social kontrol, kan ikke selv vælge, hvordan de vil leve deres liv – hvad de vil foretage sig og med hvem. Det har meget store negative konsekvenser for børnenes psykiske trivsel og deres muligheder for at leve et frit liv.

Negativ social kontrol rammer både piger og drenge og er mere udbredt, end de fleste tror. En undersøgelse viser eksempelvis, at næsten én ud af ti elever i grundskolen oplever, at de i høj grad eller meget høj grad bliver kontrolleret af deres familie eller andre, og ca. én ud af 20 elever oplever, at deres familie mange gange har kontrolleret deres mobil, computer eller dagbog eller kigget i deres taske mod deres vilje. Desuden får hvert tiende majoritetsetniske barn ikke lov til at have venner af det modsatte køn.

Børnenes stemmer

Børnene og de unge, Børns Vilkår har interviewet, fortæller, at de oplever, at systemet svigter. De fortæller om lærere og pædagoger, der burde lægge mærke til tydelige tegn på vold, mistvivl og omsorgssvigt, men ikke handler. De fortæller om kommunen, der anbringer børnene i plejefamilier, der ikke behandler dem godt. De fortæller om sagsbehandlere og kommuner, der ikke har reageret, når de som børn har rakt ud efter hjælp. Det kommer også frem, hvordan forældre og netværk omkring børnene i nogle tilfælde bevidst forsøger at undgå indblanding fra systemet.

En opvækst med negativ social kontrol har alvorlige konsekvenser både på kort og lang sigt. I seks ud af ti samtaler på BørneTelefonen om negativ social kontrol er rådgiverne bekymrede for, at barnets udvikling og trivsel er truet. Samtidig optræder emner som psykisk og fysisk vold, forsømmelse og vanrøgt, angst, ensomhed, selvmordstanker og psykiske lidelser langt hyppigere i samtaler om negativ social kontrol sammenlignet med samtaler generelt på BørneTelefonen. En opvækst med negativ social kontrol kan få vidtrækkende psykiske og sociale konsekvenser for resten af barnets liv og øger ligeledes risikoen for, at barnet får varige mén for livet. Hvis vi investerer i at forebygge og afhjælpe mod social kontrol, vil der både for barnet og samfundsøkonomien kunne spares på at afhjælpe senfølgerne.

Kilder:

Småbørn:

'Børns oplevelser af skældud i børnehaven: Et indblik i voksnes brug af skældud og sammenhængen med børns trivsel og fællesskaber', Børns Vilkår, 2020

'I dybden med samspil og relationer i det pædagogiske læringsmiljø', EVA & Børne- og Socialministeriet, 2018

Børns digitale liv:

'Digital dannelse i børnehøjde Del 1', Børns Vilkår, 2019

'Digital dannelse i børnehøjde Del 2', Børns Vilkår, 2019

'Digital dannelse i børnehøjde Del 3', Børns Vilkår, 2019

'Digital dannelse i børnehøjde Del 4', Børns Vilkår, 2019

'Press og stress: Krop, køn og digital adfærd', Børns Vilkår, 2020

Negativ social kontrol:

'Adfærdskontrol og tankefængsel – negativ social kontrol', Børns Vilkår, 2019

Pres og stress:

'Pres og stress: skolen og det trygge klasse miljø', Børns Vilkår, 2020

Selvskade:

'Selvskade – et fysisk udtryk for psykisk mistrivsel blandt børn og unge', Børns Vilkår, 2021

Udsatte børns skolegang:

'Udsatte børns skolegang', Børns Vilkår, 2018

Skolefravær:

'Skolens tomme stole', Børns Vilkår, 2020

Børn af forældre med psykisk sygdom:

'Spørg mere – så fylder det mindre', Børns Vilkår, 2021

